

Presència de Catalunya en la guerra per la independència.

Informe del secretari general del PSUC, Joan Comorera, al Comitè Central reunit a París els dies 2 i 3 de març de 1939. Conegut com el Comitè Central d'Anvers.

Quina ha d'ésser la característica d'aquest C.C. companys? ¿Escatir el passat, enfonsant-nos-hi, per definir i repartir responsabilitats pel que s'ha esdevingut? ¿O analitzar junts com és el present i veure junts el que hem de fer per crear, en íntima col·laboració amb el PC, noves condicions de victòria? Els bolxevics tenim una norma d'actuació i ens hi hem de refermar: mentre es lluita no es discuteix el passat. La lluita no ha acabat en terres espanyoles ni en la mateixa Catalunya envaïda pels italians. ¿Què hem de fer, com hem de treballar, per lluitar bé? Vet ací el que ha d'ésser la nostra preocupació essencial d'avui.

El PSU de C. No defuig, ni tem la discussió del passat. Creu fermament que s'haurà de discutir a fons, no empès per un afany morbós d'espectacularitat eixorcament bizantí, sinó per extreure fortitud dels propis errors i febleses, per envigorir amb l'anàlisi de la nostra tràgica experiència el moviment obrer internacional. El C.C. del PSU afirma que avui no té altra preocupació que la de realitzar una inquebrantable política de resistència que forçarà noves condicions de victòria i la d'establir les característiques fonamentals d'aquesta política de resistència. El C.C. del PSU de C. afirma, també, la seva voluntat vehement de discutir, arribada l'hora, conjuntament amb la Direcció del PCE i davant la nostra gloriosa I.C., la política seguida a Espanya i a Catalunya i les causes i factors que hagin pogut determinar la derrota de Catalunya.

Indiscutiblement, el C.C. del PSUC pot tractar sense temença de les conseqüències de la discussió del que s'ha fet a Catalunya fins al moment de passar la frontera. El PSUC ha tingut, no hem d'ocultar-ho, moltes febleses, degudes, en part, a l'heterogeneïtat originària de la seva força i a la seva juvenesa i, en part, als errors que hagin pogut tenir els seus dirigents en prendre acords i assenyalar directrius, però sobretot, en llur control d'execució. Però podem arribar a la conclusió que, en conjunt i en la perspectiva històrica, la política del PSUC, ha estat encertada, les seves consignes han estat justes, les seves previsions han estat exactes i podem afirmar que no s'hauria perdut

Catalunya i la sort de la República no estaria en tan greu perill com es troba ara, si la força de convicció i d'acció del PSUC hagués estat com nosaltres propugnàvem. No s'ha d'entendre, per això, que aquests acords i previsions exigien els plens poders per al PSUC, sinó simplement un millor tracte i una més justa comprensió per part del govern de la República i de certs Partits i organitzacions antifeixistes espanyoles.

En el curs de la nostra guerra, el PSUC ha anat fixant la seva posició d'una manera clara, resolta i públicament. Els nostres informes i manifestos i les resolucions dels nostres Plens, Conferències i Comitès Centrals celebrats, en són una prova decisiva. Aquesta claredat i decisió caracteritzen les consignes generals que ens han agermanat i unit tan fervorosament al PC d'Espanya i aquelles altres específiques que ens corresponien en la nostra funció de partit guia, de partit únic del proletariat de Catalunya.

Cal, però prevenir-se des d'ara contra una maniobra summament perillosa i que no ha d'ésser compresa en el capítol general de les causes de la derrota i de les responsabilitats de cadascú. La maniobra és més perillosa per tal com hi han caigut determinats nuclis de companys i en la mateixa direcció de la Joventut Socialista Unificada Catalana ⁽¹⁾. Consisteix a afirmar que Catalunya i el PSUC són els majors culpables de la derrota, per no haver volgut lluitar els catalans i per què el PSUC no ha sabut mobilitzar les masses i altres coses per l'estil. El propòsit de les maniobres és clar: emmetzinar les relacions de catalans i castellans, entre el PSUC i el PC portar aquest emmetzinament a la zona Centre-Sud, on tants milers de catalans lluiten, i accelerar, per tant la derrota completa de la República. La nostra reacció contra aquesta bruta maniobra ha d'ésser fulminant.

Catalunya ha complert amb escreix el seu deure, ho ha donat tot sense regateig, a la causa comuna. Es poden establir dos períodes en la lluita de Catalunya. El primer va del 19 de juliol al *putsch* contrarevolucionari de maig i, el segon, de maig al moment de passar la frontera. El 19 de juliol, Catalunya, els seus obrers i pagesos, la seva menestralia, colze a colze, amb la força pública comandada únicament per la Generalitat, va vèncer amb rapidesa fulminant l'Exèrcit que va sortir tot ell de les casernes, cas únic a Espanya.

⁽¹⁾ Afegiment escrit a mà, sobre el text mecanografiat.

¿Què era Catalunya després del 19 de juliol? El carrer en poder d'incontrolats i trosquistes i el Govern en mans de partits republicans nacionalistes terroritzats, sense esma ni perspectiva, Catalunya sofrí una profunda crisi interior.

Malgrat la lluita aferrissada contra els elements interiors de disgregació, de contrarevolució i de derrota, Catalunya va portar el front ben endins de terra aragonesa, va organitzar l'expedició a Mallorca, va forjar les forces noves de construcció i de victòria. El PSUC, la UGT i la JSU, varen canalitzar i codificar les reivindicacions obreres i pageses i consolidar la legalitat d'amplis sectors petit-burguesos. I Catalunya, amb el seu esforç, no gens compresa pel Govern Largo Caballero, sovint estorbada per ell amb el PS de U a l'avantguarda, va superar la crisi interior i va vèncer i arraconar incontrolats i trosquistes, aliats en el *putsch* contrarevolucionari de maig –esforç i victòria que Largo Caballero va subestimar en prendre l'ordre públic a la Generalitat, iniciant amb aquesta mesura una política de recel i d'incomprensió que havia de tenir greus conseqüències–, i tota ella es va lliurar sense reserves ni malfiances a la República amb la seva veritable fesomia: severa i constructiva, sòbria en l'expressió i infatigable en l'esforç i el sacrifici.

En el segon període la lluita de Catalunya ha estat d'un heroisme i d'una continuïtat en el sacrifici sense parió. Des de Belchite a la pèrdua del nostre territori, és Catalunya la que ha portat, exclusivament, el pes de la guerra. En els altres fronts, després de les jornades heroiques de Madrid, de les tristes jornades malaguenyes, dels dies gloriosos de Guadalajara i Brunete –anterior a Belchite– la quietud ha estat la norma. En els fronts catalans, després de Belchite perdut ja el Nord, va començar una batalla ininterrompuda. Conquesta i pèrdua de Terol, Singra i Alfambra. Ruptura i esfondrament del front de l'Est. Trencament de la continuïtat territorial amb la resta de la República. Reconstrucció del front i de l'Exèrcit i als dos mesos, ofensiva sobre Balaguer, ofensiva de l'Ebre, ofensiva del Segre i de Tremp, segona ofensiva del Segre i, finalment, l'ofensiva enemiga. Fets d'un any d'heroisme al front i a la rereguarda, de mobilitzacions i de pèrdues doloroses, de fam i de dol. Sense un aldarull, sense una protesta, amb proves fefaents, no de resignació, sinó d'estoïcisme davant la terrible duresa de la prova, de serenitat i de plena confiança en la victòria!...

En els primers 25 dies de l'ofensiva enemiga es repeteix en terres de Lleida l'epopeia de l'Ebre: un exèrcit afeblit, mal armat, resisteix estoicament, a força d'heroisme individual i col·lectiu, un exèrcit d'italians, de moros, d'alemanys i de mobilitzats enquadrats entre fanàtics del traïdor Franco, enormement superior en nombre, immensament superior en armament. L'Exèrcit de Catalunya, abandonat a les seves pròpies forces, no podent aprofitar un armament que va arribar tard, no podent nodrir-se de sang nova, corsecat pel sabotatge i per la traïció exercits en l'alta direcció tècnica i militar, víctima propiciatòria d'aquells que preparaven el pla d'abandonament i de pèrdua del nostre país, en jornades de duresa i d'angoixa indescriptibles, va acostar-se a la frontera i va entrar a França encara en perfecta formació i encara amb l'armament vell i el nou acabat d'emmagatzemar als dipòsits de distribució. Catalunya ha complert amb escriu el seu deure. Les llars catalanes, totes elles endolades i moltes anihilades, les terres ermes, les fàbriques cremades, les ciutats destrossades. Barcelona en nafra viva, i els centenars de milers de catalans que han preferit la misèria i la tristesa de l'emigració a una vida d'esclavatge, en són testimonis dramàtics. Potser sí que Catalunya va tenir una feblesa: la feblesa de la confiança excessiva. Confiava en el Govern de la República, confiava en la direcció militar de l'Exèrcit, i d'aquesta confiança naixia la serena fermesa amb què va seguir el desenvolupament de l'ofensiva. La primera sorpresa per la derrota ha estat Catalunya; no la temia, ni l'esperava i d'haver-hi hagut una política de més confiança en ella, l'esforç que hagués calgut per impedir la derrota, ella mateixa l'hauria exigit. L'atac contra Catalunya és una maniobra de provocació i com a provocadors i agents de Mussolini han d'ésser tractats tots els que se'n facin ressò.

El PSUC, amb els seus errors i febleses, ha complert el seu deure. L'ha complert fins al darrer moment. No ha defugit cap responsabilitat. Ha estat el darrer a retirar-se de Barcelona i de Catalunya. De tots els llocs ha sortit sempre amb els darrers soldats. Amb tot el seu actiu mobilitzat permanentment i distribuït arreu, ha sostingut la moral a l'exèrcit i a la reraguarda, fou un col·laborador abnegat de caps i comissaris en les tasques polítiques, de recuperació, de fortificació sobre línies teòriques, assenyalades per un Estat Major Central derrotista. Com podem oblidar els darrers dies de Barcelona?

¿Com podem ignorar que quan tothom fugia sense vergonya, ni dignitat, Govern, aparells estatals, dirigents de partits i organitzacions i, esporuguida la massa ciutadana per l'espectacle indigne dels que havien d'ésser un exemple heroic, només el PSUC, la JSU i la UGT varen quedar-se a Barcelona, editant manifestos, organitzant mítings i manifestacions i equips de fortificadors? ¿Com podem no recordar els nostres joves i les nostres dones que palesaren en aquells dies tràgics un tremp d'acer? ¿Per què no dir ja que les direccions del PSU i del PC, de la JSU i de la UGT, varen sortir del Gran Hotel quan les tropes feixistes desfilaven ja per la Rambla? Cal parlar alt i fort, car els provocadors a sou del traïdor Franco, ultra el propòsit general que abans hem esmentat, pretenen amb llur maniobra dissociar la massa de militants del PSUC de la seva Direcció del PSUC, que perdi la confiança en ella mateixa.

La Direcció del PSUC ha de conservar la seva alta moral, la confiança en ella mateixa. Per què, a més de la seva conducta els darreres dies de Barcelona i de Catalunya, ha sabut ensenyat al nostre poble el camí de victòria a seguir.

L'acció del PSU en la guerra.

Arribats ací, val la pena que fem un balanç esquemàtic dels treballs del PSUC en la política general i en la peculiar de Catalunya. En la política general el PSUC s'ha caracteritzat pels fets i criteris següents, i no són tots:

organització de l'expedició a Mallorca, contra la voluntat del Comitè de Milícies i l'oposició del Govern de la República, amb la intuïció genial del que havien d'esdevenir les Balears en mans feixistes en la política internacional;

organització de les tres columnes: «Llibertat», «Graells» i «Engels», que varen participar heroicament en la defensa de Madrid;

organització de la Divisió «Carles Marx» que ha tingut a Catalunya la mateixa figura històrica que la del cinquè Regiment a Madrid;

mobilització dels obrers i pagesos de tot Catalunya pro-Exèrcit Popular Regular que va culminar en l'enorme manifestació de Barcelona un mes després de perduda Màlaga;

lluita implacable i victoriosa contra els incontrolats, els trostquistes i tota altra mena d'agents del feixisme;

intervenció decisiva en la derrota del moviment contrarevolucionari de maig;

centralització de les indústries de guerra;

mobilització de la indústria general de cara a la guerra i a les necessitats de la guerra i del nostre Exèrcit;

constitució del primer Comitè d'Enllaç UGT-CNT-PSU-FAI i celebració del primer míting monstre d'unitat obrera;

acció infatigable per la formació de reserves, de quadres militars, per l'enfortiment del Comissariat, per la Unificació de l'Exèrcit en una sola Escala Militar i supressió, per tant, de «professionals» i «milicians», qualificació i rivalitat que tan fatals han estat per la integració a l'Exèrcit de les unitats d'Assalt i Carrabiners que en el front foren elements de profunda disgregació i desmoralització; per la depuració sistemàtica dels quadres militars i tècnics, contra la funesta proporcionalitat en els comandaments i en el Comissariat; per la simplificació de l'aparell militar, contra el parasitisme burocràtic i els centres d'emboscament; per una política de recompenses i ascensos; per crear l'obsessió de les fortificacions, de veritables camps atrinxerats; per l'aprofitament dels tècnics professionals sense confiar-los, però, salvades raríssimes excepcions, funcions de direcció;

denúncia infatigable dels emboscats de tot ordre i categoria, l'eliminació dels quals era condició indispensable per a la constitució d'un exèrcit fort, disciplinat i amb reserves suficients;

reivindicació d'un criteri humà en les mobilitzacions, mitjançant la utilització de les lleves velles en els serveis de rera guarda. Tots els homes joves al front i complementàriament acció resoluda i sistematitzada per incorporar la dona al treball;

denúncia dura i constant del sabotatge i dels sabotejadors en els camps econòmic, tècnic i militar;

lluita franca contra l'impunisme i per la imposició d'una justícia que castigues en proporció a la categoria del delinqüent;

incrementació extraordinària del moviment cooperatiu;

organització en vasta escala del consum col·lectiu;

consolidació, pel camí de la nacionalització, de les conquestes econòmiques dels treballadors;

reacció profunda i decisiva arran del desastre de l'Est, determinant la caiguda de Prieto, i de la seva funesta política;

visió clara de les projeccions que havia de tenir la darrera ofensiva, amb l'afirmació categòrica –als sis dies de començada– que calia un fort revulsiu moral que exaltés tots els catalans, els posés en peu de guerra, els advertís de la gravetat extrema del moment, per poder deturar la catàstrofe que prevèiem imminent;

reiteració d'aquesta afirmació a Girona, completada amb una reiteració categòrica de la nostra profunda desconfiança envers l'Estat Major Central i els professionals militars que tenien a llurs mans la direcció superior i immediata de l'Exèrcit;

lluita contra l'optimisme injustificat dels primers dies d'ofensiva i petició reiterada que es cobrissin sense vacil·lacions ni pèrdua de temps les línies successives de defensa, que es procedís immediatament a fortificar la defensa de Barcelona;

afirmació que la defensa de Barcelona era un problema fonamentalment militar i no polític, de mobilització de les masses que estaven ja incorporades a l'Exèrcit, essent per tant contrària a establir i acceptar el paral·lelisme amb el Madrid del 1936 i,

petició de mobilització general, que el Govern de la República acabà per decretar, encara que tard, i que portà a la pràctica burocràticament.

Cap partit no va comprendre tan justament com el PSU de C la missió fonamental de Catalunya en la guerra i cap altre no ha lluitat amb tanta fermesa i continuïtat per fer de Catalunya el baluard de la resistència i de la victòria. La línia general del partit ha estat:

- Instal·lat el govern de la República a Catalunya, caigut el front de l'Est, trencades les comunicacions i la continuïtat territorial amb la resta de la República, vàrem afirmar que Catalunya era la força substantiva de la República, que la seva pèrdua provocaria l'ofensiva darrera de la diplomàcia imperialista internacional que vol la victòria de Franco i que calia, per consegüent, conservar-la costés el que costés, sacrificant el que calgués sacrificar, administrant intel·ligentment les seves reserves humanes i materials, fent concordar la política de guerra, econòmica, de convivència dels pobles hispànics i de relació dels poders constitucionals, amb el respecte i l'estima a les característiques especials de Catalunya, tradicionals o forjades arran de la sublevació militar. Aquesta posició va traçar la nostra línia política.
- L'oposició a una política de recel contra Catalunya i contra els catalans que es caracteritza per la minimització a extrems innecessaris i injustos de la Generalitat, per l'eliminació premeditada dels catalans de la direcció de la indústria de guerra i de la política general, per l'afebriment del mateix PSU de C davant d'amplis sectors de pagesia de petita burgesia simpatitzants del nostre partit en el primer període de la guerra, per l'anul·lació de fet dels òrgans naturals del país al camp per imposar una absurda política de preus, de requisos, d'una pseudo-recuperació i, a les ciutats industrials, per una prevenció i animositats injustes, contra els òrgans representatius econòmics dels treballadors: Consells d'empresa i Comitès de Control.
- Afirmació que instal·lat el Govern de la República a Catalunya havia d'aconseguir-se una coordinació cordial i constant, lleial i vigilant contra els maneigs dels elements derrotistes incrustats en els aparells de l'Estat i de la Generalitat que facilités i esperonés la mobilització a fons de tots els recursos del nostre país, el manteniment d'una increbantable moral de guerra i de victòria i el nodriment d'una convivència fecunda entre catalans i castellans, Estat i Generalitat, d'enorme transcendència històrica, experiència única en la vida de la nostre República que la guerra ens oferí i que no fou compresa pels que en feren una experiència negativa.

- Denúncia enèrgica dels elements tèrbols del catalanisme intransigent que, recolzat en les dificultats de convivència esmentades, maniobraven contra la unitat i per la més fàcil victòria del feixisme.
- Neutralització reiterada de conxorxes polítiques, que en el pla general dels claudicadors de la República realitzaven els partits nacionalistes petit-burgesos:
- Petició pública d'una major participació dels partits catalans en el Govern de la República i dels catalans de més solvència antifeixista i de major pretigi popular en els càrrecs polítics i militars;
- Popularització fins el darrer moment del president Companys, amb la finalitat múltiple de lligar-lo a Negrín, d'apartar-lo dels rengles dels claudicadors, d'immunitzar-lo contra les maniobres i les intrigues constants dels elements més tèrbols d'Esquerra Republicana que ocupaven alts càrrecs polítics i governamentals;
- Esforços continuats, amb poca fortuna, però, per envigorir el Front Popular de Catalunya, i
- Anul·lació política dels grups més incontrolats i més sectaris de la FAI que varen pretendre molt reiteradament convertir el Govern de la Generalitat en instrument de lluita contra el Govern de la República.

Catalunya i el PSU, forts per un passat d'heroisme, d'abnegació, de sacrifici fecunds, poden esguardar l'esdevenidor amb confiança, Catalunya no ha estat vençuda. Catalunya no serà mai vençuda, car mai no serà feixista. Serrano Suñer, el cunyat del traïdor Franco, ja ho ha dit «Barcelona, completament bolxevitzada és una ciutat malalta i com a tal l'haurem de tractar.» Catalunya ha estat derrotada per les forces invasores amb Hitler i Mussolini, per la política de no intervenció dels muniquesos Chamberlain i Deladier, per la fam i l'aviació. No hem de sobreestimar els nostres propis errors o febleses i hem d'afirmar, ben categòricament i orgullosa, que a un traïdor Franco orfe i rebel ja fa temps que l'hauríem vençut encara que els errors comesos haguessin estat més nombrosos.

El partit

En primer terme i, per damunt de tot, cal mantenir i enfortir la nostra unitat. La nostra unitat sempre ha estat preciosa, necessària. Avui és el nus del problema. Solament amb la unitat cada dia més sòlida i més assegurada el nostre partit podrà participar en la lluita a la zona Centre-sud i dirigir amb la màxima eficàcia i amb completa llibertat d'acció la lluita de Catalunya contra els invasora.

Aquesta unitat (la del PSUC), que ha d'ésser cuidada com la nineta dels nostres ulls, passarà moments de prova. La derrota no és bona consellera. Els dolors i les misèries que segueixen la derrota no procreen fruits de ponderació, de serenitat, de discussió cordial. Contra el nostre partit es conjugaran les forces d'opressió. El blanc preferit, o millor, el blanc únic del feixisme internacional i del traïdor Franco, serà el nostre partit. Qui poden témer més, efectivament? ¿Quina serà, sinó la força popular veritable que organitzi la lluita efectiva a Catalunya, i que arrossegarà vers ells les altres formacions populars catalanes, avui en els llims de la protesta platònica? Contra el nostre partit, contra els nostres homes, seran mobilitzats tota mena d'injúries i d'agents provocadors. Trotskistes i caballeristes, faistes i catalanistes que han traït Catalunya, tots els que per llurs febleses, per llurs errors i per llurs traïcions tenen una greu responsabilitat en la pèrdua del nostre país, s'esforçaran a afeblir i, si els és possible, a dividir el nostre PSU. Enfront dels perills actuals i futurs, un sol i vehement mot d'ordre: defensar a ultrança la nostra unitat.

Unitat i emigració s'oposen. L'emigració descompon la unitat. En l'emigració les males passions, les ambicions mesquines, les maniobres tèrboles, les lluites personals, la permanent i agra disputa per les responsabilitats de la derrota, suren i es conjuren contra la unitat i la destrossen. El PSU no serà mai un partit d'emigració. Seguirà essent un partit de lluitadors. A França o allí on sigui, només hi han de viure els companys necessaris per al treball de direcció que calgui desenvolupar. Els quadres del Partit, l'actiu del Partit, en la mesura possible hauran de tornar a Catalunya per reforçar l'exèrcit de companys, els catalans honorats que ja treballen contra els invasors, i la resta haurà d'ésser distribuïda per Amèrica, en el si de les dinàmiques colònies catalanes i per a mobilitzar les masses, i per la zona centre-sud. El treball fecund, la mobilització

permanent dels companys en la lluita per l'alliberament de Catalunya, no solament conservarà sa, fort i unit el PSU, sinó que ens portarà en un termini relativament curt a la victòria.

Unitat en el si del PSU de C i unitat amb el PC d'Espanya. Aquesta unitat no és ni ha d'ésser formal, sinó cordial i efectiva. Unitat que no s'afebleixi ni es trenqui. Hem d'afirmar que la pitjor desgràcia que ens podria aclaparar seria un refredament de les relacions amb el PC d'Espanya, pròleg d'una possible ruptura de la unitat en el si de la nostra gloriosa IC. La unitat amb el PC que ens porta a discutir i a establir conjuntament la mateixa línia política no disminueix ni desdibuixa la cada dia més vigorosa i lliure personalitat del PSU en la política de Catalunya.

Després de la derrota soferta a Catalunya no hi haurà al nostre país més força organitzada i amb voluntat de respondre heroicament a les esperances i a la confiança del poble esclavitzat que la nostra. La nostra responsabilitat augmenta, creix, per tant, enormement. Per a ésser-ne dignes, el PSU ha de treballar de cara a Catalunya d'una manera justa, com a veritable partit dirigent de la reconquesta. A Catalunya, com a reacció històrica contra la tirania del feixisme, a les vexacions sistematitzades als sentiments nacionals més arrelats al cor dels catalans, es produirà un profund moviment d'exaltació catalanista, de separatisme actiu en determinades circumstàncies. En el si de les masses obreres i pageses de Catalunya, les quals han viscut dos anys i mig d'emancipació econòmica, de dignitat i llibertat política, que han tingut en llurs mans i han sabut dirigir bé l'aparell de producció i que han retornat ara, en virtut de la victòria feixista, al règim més vil d'explotació econòmica, de vilipendi polític, madurarà amb rapidesa un poderós procés de radicalització revolucionària. L'explotació econòmica no serà la normal en règim capitalista, una simple tornada al 18 de juliol, sinó la vella, la tradicional explotació semifeudal del castellanisme agrari i parasitari en país colonitzat, agreujada per les cobejances del feixisme italià sobre l'economia catalana, antiga i molesta competidora, i aquesta característica especial d'explotació econòmica catalanitzarà en alt grau la radicalització revolucionària dels obrers i pagesos de Catalunya. En amplis sectors de la petita burgesia, de tradició liberal, de provats sentiments catalanistes, de forta personalitat històrica, les mesures

d'inevitable abús econòmic i financer, de greuge a tot el que sigui o vulgui continuar essent català originarà reaccions de revolta o, almenys, de resistència. Reaccions que influenciaran certs sectors de mitjana i gran ⁽²⁾ burgesia nacional que aviat se sentiran incompatibles amb el castellanisme agrari i el colonialisme italià. En aquesta topada de passions, de rebel·lia, de voluntat vehement per retornar a un règim de llibertat, de dignitat, d'una Catalunya recobrada en conjunt i d'emancipació econòmica, no teòrica, sinó viscuda en un període relativament llarg per obrers i pagesos, ha de treballar al nostre partit. La seva línia és forjada per la fesomia actual de Catalunya. El PSU ha d'ésser el partit únic de la classe obrera i de la pagesia catalana, i també, el partit dels catalans patriotes que lluiten contra la tirania feixista. Partit nacional, de les masses catalanes que estimen Catalunya i la volen «rica i plena», haurà d'esforçar-se, però per fer reviure les forces tradicionals, cercar contacte amb elles i esdevenir, per consegüent, el partit motor, dirigent d'un veritable Front Popular Català, contra els invasors. El PSU ha estat el partit proletari autènticament català, el que ha incorporat la massa obrera catalana al moviment obrer internacional, el defensor més actiu i més sensible de les llibertats catalanes, i aquesta característica l'hem d'accentuar perquè pugui respondre sense vacil·lacions, sense contradiccions, a la seva missió històrica. L'hem d'accentuar essent més fermament soldats de l'internacionalisme proletari, remei únic per no caure en les febleses, innocentades i claudicacions del nacionalisme petit-burgès.

Sobre la divisió dels pobles hispànics és com el feixisme invasor pretendrà consolidar el seu poder. S'esforçarà, doncs, per desvetllar els vells odis, les velles rivalitats, i recolzant-se en uns contra els altres, afeblir-los tots i completar l'obra de destrucció i de colonització d'Espanya. Cal aixecar ben alta la bandera de la unitat dels pobles hispànics contra l'enemic comú. Només la unitat ens ha permès de plantar cara a l'enemic durant dos anys i mig. Només per la unitat hem pogut demostrar al món com sap lluitar un poble que estima la seva llibertat. Ara, perduda momentàniament Catalunya, solament amb la unitat refermada, podrem reconquerir-la. Amb l'esforç de tots, cordialment agermanats, no hem pogut vèncer el feixisme invasor. No, no podríem

---

⁽²⁾ Paraula retallada posteriorment per Comorera.

foragitar-lo si la unitat fos trencada quan és més necessària. El feixisme accentuarà els seus mètodes terroristes sobre Catalunya, multiplicarà intencionadament les ferides als sentiments més pregons dels catalans, intentarà desplaçaments de poblacions catalanes a zones de misèria i d'incomprensió, provocarà les agressions de nuclis d'espanyols mercenaris o equivocats a Catalunya per tal d'oposar el nostre poble als altres pobles hispànics i, amb el pretext de combatre un separatisme fomentat expressament, accentuarà encara més la repressió i esdevindrà arborant la bandera de la unitat espanyola l'aglutinant dels castellans. Catalunya no renuncia ni renunciarà mai a la seva personalitat històrica, als seus drets nacionals, a la seva llibertat, Catalunya, però, tornarà a ésser lliure a l'hora i al moment que Espanya foragiti invasors i traïdors.

L'alliberament de Catalunya no serà l'obra d'un sol partit ni d'uns quants catalans més clarividents o més decidits a continuar la lluita. Serà l'obra de tots els partits i organitzacions antifeixistes, de tots els catalans patriotes. El PSU de C s'ha d'esforçar per refer el Front Popular i ha de declarar que pel camí de la unitat obrera, de la unitat antifeixista, de la unitat en la lluita dels pobles hispànics, guanyarem la victòria. Catalunya no ha perdut la confiança en el seus partits, i en les seves organitzacions sindicals i confia que sabran comprendre el seu immens dolor i que, per posar-hi ràpidament terme, sabran eliminar les mesquineses. Catalunya no sabrà oblidar ni perdonar mai els homes, els partits o organitzacions que en aquesta hora suprema regategin el compliment de llur deure envers ella i tota la humanitat avançada i progressiva.

El símbol de la unitat catalana en la sort i en la dissort és el Govern de Catalunya. Perduda circumstancialment Catalunya seria un error històric no mantenir el Govern de la Generalitat presidit per Companys. En la seva constitució actual o en una més restringida el Govern de Catalunya ha de continuar i ha d'ésser per a tots els catalans l'afirmació de la continuïtat i de confiança en el demà.

En els camps de França, prop de 200.000 homes esperen llur reincorporació a l'Exèrcit combatent de la zona Centre-Sud. No es pot admetre que l'Exèrcit internat a França pugui ésser tractat com un Exèrcit presoner en país bel·ligerant. Els nostres soldats tenen el dret d'opinar sobre llur sort. Hem de

propugnar per l'organització d'un plebiscit i perquè el Govern francès col·labori amb el nostre en la tasca de traslladar a la zona Centre-Sud tots els que lliurement ho desitgin i mentrestant el nostre Exèrcit s'ha de mantenir organitzat amb els seus caps, oficials, i comissaris naturals.

La provocació treballa als camps de concentració. La matèria explotable no és poca. El PSU de C ha d'organitzar la lluita contra la provocació en la qual excel·liran els trosquistes, mantenint en els camps llurs quadres, exceptuant únicament els que siguin sol·licitats per la direcció de partit o pel Govern de la República.

El partit s'ha de preparar, ha d'estar en condicions de portar a bon terme la tasca enorme que té davant seu, d'ésser digne de la seva responsabilitat històrica. No podria ésser si no s'imposés una depuració severa. Hem passat hores terribles i els militants s'han presentant com són. Cal, doncs, apartar de la direcció els companys que, en el curs dels esdeveniment últims, no han correspost a la confiança que es tenia en ells, expulsar del partit els membres de direcció o de base, però especialment de direcció, que hagin comès actes contraris a la disciplina i a la moral del partit. Cal organitzar una direcció reduïda amb plens poders i composta pels companys que hagin donat més proves de combativitat i de confiança en la victòria. La nova direcció s'ha de traslladar a la zona Centre-Sud. Allí on quedi un pam de terra i un soldat per defensar-la, allí ha d'estar el PSU de C. és un compromís per a nosaltres estar amb els que defensen el que resta de territori lleial i, amb ell, Catalunya.

El PSU de C. manté la seva personalitat, la seva indiscutible unitat, la seva disciplina bolxevic en el si de la IC, cada dia més compresa pels treballadors de Catalunya, cada dia més estimada per tots els nostres militants.

Anvers, 2 i 3 de març del 1939

El document complert es pot consultar a l'Arxiu Massip (Joan Comorera) de la Biblioteca del Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona.